

دکتر جاسبی در کنگره بین المللی حافظ:

حافظ قهرمان مبارزه با ریا، تزویر و نفاق بود

دکتر عبدالله جاسبی، در همایش بین‌المللی خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی حافظ را قهرمان مبارزه با ریا، تزویر و نفاق در عرصه فرهنگ و تاریخ ایران دانست و گفت: بخش مهمی از محبوبیت حافظ از این خصیصه او سرچشمه می‌گیرد. همچنین او با اندیشه سازنده و خلاق و عمل آفرینش گرانه خود به نبوغی نائل شد که با تبعیت از قرآن طرحی نو برانداخت.

به گزارش مرکز حوزه ریاست و روابط عمومی دانشگاه آزاد اسلامی، عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی و ریاست پیشین دانشگاه آزاد اسلامی، در همایش بین‌المللی خواجه شمس الدین محمد حافظ شیرازی که صبح امروز در سالن استاد شهید مطهری دانشگاه آزاد اسلامی برگزار شده است، با بیان این که سخن گفتن از حافظ که پس از کتاب آسمانی آخرین پیامبر آسمانی؛ قرآن مجید، بیشترین خواننده را در میهن اسلامی ایران دارد و دیوان او همچون نگین مروارید در حلقه زبان و ادبیات فارسی تالو می‌بخشد کاری دشوار است، اظهار کرد: دشوارتر اینکه بتوانیم راز این جایگاه عظیم و محبوبیت را در میان این همه شاعر برجسته ادبیات در زبان و فرهنگ فارسی در طول قرن‌های متمادی دریابیم.

وی افزود: در بررسی آماری از نسخه‌های خطی فارسی تا ۲۰ سال قبل مشخص شده است که در میان ۶۰ هزار نسخه خطی فارسی تعداد نسخه‌های خطی حافظ بیش از هر شاعر دیگری بوده است. بعد از اختراع چاپ نیز این تعداد همچنان حفظ شده است.

وی به نظرات گوته درباره حافظ اشاره کرد و گفت: در متنی از گوته به حافظ آمده است که سخن تو همچون ابدیت بزرگ است زیرا آن را آغاز و انجامی نیست. تو آن چشمه فیاض شعر و نشاطی که از آن هر لحظه موجی از پس موج دیگر بیرون می‌تراود. لبان تو همواره برای بوسه زدن، تبعث برای نغمه سرودن و دهانت برای باده نوشیدن و دلت برای مهر ورزیدن آماده است. دلم می‌خواهد از شیوه غزل سرایی تو تقلید کنم چون تو قافیه پردازم. غزل خود را به ریزه‌کاری‌های تو بیارایم. خود را با تو برابر نهادن نشان دیوانگی نیست؟ تو آن کشتی‌ای که مغورانه باد در بادبان افکنده، سینه دریا را می‌شکافد، و پا بر سر امواج می‌نهد و من آن تخته پاره‌ام که سیلی خور اقیانوسم. در دل سخنی شورانگیز توگاه موجی از پس موج دیگر می‌زاید اما مرا این موج آتشین در کام خود می‌کشد و فرو می‌برد، با این همه هنوز در خود جراتی می‌یابم که خویش را مریدی از مریدان شما شمارم زیرا من نیز چون تو در سرزمین غرق نور زندگی کرده‌ام و عشق ورزیدم.

جاسبی ادامه داد: در ۶ قرن که از زمان حافظ گذشته است، عرفا و حکمایی همچون میر سید شریف جرجانی، فیض کاشانی، ملا مهدی و احمد نراقی، حاج ملا هادی سبزواری و در عصر حاضر علامه طباطبایی، شهید آیت‌الله مطهری،

استاد حسن‌زاده آملی، استاد جواد آملی، استاد سید جلال‌الدین آشتیانی و میرزا مهدی آشتیانی درباره حافظ مطالبی را گفته و به رشته تحریر درآورده‌اند که هر کدام در جایگاه خود نشان دهنده اهمیت حافظ در حوزه‌های مختلف عرفانی، فلسفی و اسلامی دارد.

وی با بیان این که حافظ یکصد سال پس از قتل عام جهانی چنگیزخان مغول و پس از ۸۰۰ سال از سقوط امپراطوری عثمانی در قرن هشتم هجری در شیراز می‌زیسته است، گفت: دوران او همزمان با تاخت و تاز تیمور در ایران و آل مظفر در فارس بود که ناامنی را به صورت امر عادی در آورده بودند و کشتن پدر و برادر و کور کردن مدعیان حکومت، امری رایج بود. لذا حافظ در غزل‌های خود ضمن شکوه از این وضعیت نابسامان، بیشتر موضوعاتی چون گل، گیاه و بلبل را برای بیان عشق و عاشقی مطرح می‌کند که می‌توان به غزل زیر اشاره کرد؛

اگر چه باده فرح بخش و باد گل‌بیز است

به بانگ چنگ مخور می‌که محتسب تیز است

صراحی‌ای و حریفی گرت به چنگ افتد

به عقل نوش که ایام فتنه انگیز است

در آستین مرقع پیاله پنهان کن

که همچو چشم صراحی زمانه خون‌ریز است

به آب دیده بشویم خرقه‌ها از می

که موسم ورع و روزگار پرهیز است

مجوی عیش خوش از دور باژگون سپهر

که صاف این سر خم جمله دردی آمیز است

سپهر برشده پرویز نیست خون افشان

که ریزه‌اش سر کسری و تاج پرویز است

عراق و فارس گرفتی به شعر خوش حافظ

بیا که نوبت بغداد و وقت تبریز است

وی با بیان این که اگرچه بزرگان ادب و زبان فارسی به ویژه در یک قرن اخیر پیرامون حافظ؛ این چهره شورآفرین و خلاق فرهنگ و ادب فارسی، صدها جلد کتاب و هزاران مقاله به رشته تحریر درآورده‌اند، به تسلط حافظ بر زبان عربی و قرآن مجید اشاره کرد و افزود: او که در غزل‌هایش تسلط خود را بر زبان عربی نشان داده است، او در مطالعات قرآنی و معارف اسلامی به جایگاه بالایی دست یافته است. حافظ در تمام اشعار خود از کلمه و معارف قرآنی موج می‌زند.

جاسبی ادامه داد: علاقه حافظ به خاندان رسالت نیز در اشعارش به چشم می‌خورد که علاوه بر غزل‌هایی که عده‌ای معتقدند اشاره به پیامبر اعظم دارد (مانند ستاره‌ای بدرخشید و ماه مجلس شد) در غزلی از پیامبر به عنوان چراغ مصطفوی در برابر شراب بولهبی قرار داده است:

اگر چه عرض ادب پیش یار بی ادبی ست
زبان خموش ولیکن دهان پر از عربی ست
پری نهفته رخ و دیو در کرشمه حسن
بسوخت عقل ز حیرت که این چه بوالعجبی ست
در این چمن گل بی خار کس نچید آری
چراغ مصطفوی با شرار بوله‌بی ست

مبارزه با ریا، تزویر و نفاق از دیگر مواردی بود که دکتر جاسبی به آن اشاره کرد و گفت: به نظر من حافظ به حق قهرمان مبارزه با ریا، تزویر و نفاق در عرصه فرهنگ و تاریخ ایران است، به همین خاطر بخش مهمی از محبوبیت او از این خصیصه او سرچشمه می‌گیرد. اگر بخواهیم نقد حافظ را از جامعه زمانه خود در باره سه گروه زاهدان، صوفیان و حاکمان بیان کنیم، ماجرا به دراز می‌کشد.

وی در پایان به سبک و ساختار غزل‌های حافظ اشاره کرد و گفت: حافظ با اندیشه سازنده و خلاق و عمل آفرینش گرانه خود به نبوغی نائل شد که با تبعیت از قرآن طرحی نو برانداخته است. این کار تصادفی نیست بلکه با عنایت و آگاهی همراه است. غزل‌های حافظ به خاطر استقرار بیت‌ها می‌تواند چند معنا داشته باشد. حافظ غزل‌های قبل از خود را پشت سر گذاشته است.